

Nieuwsbrief 33 van de zwerfsteengroep januari 2010

Op 18 januari waren we te gast bij de familie Dreef en het onderwerp was fossiele levenssporen.

In het keienboek geeft van der Lijn een begrijpelijke indeling van de levenssporen.

1. Sporen die onafhankelijk van de ondergrond ontstaan; v.b. coprolieten
2. Boorgaten annex bijtsporen
3. sporen in zachte oppervlakken
4. Binnen in aardlagen bewaarde sporen.

Uit groep 1 konden we een aantal mooie coprolieten (drollen) bewonderen uit Holt en Haar, geproduceerd door sauriërs en stammend uit het wealden.

Rob had een coproliet in een fosforiet uit Neuenkirchen.

En dan had je nog de minuscule coprolieten uit de St. Pietersberg, afkomstig uit de horizont van Lichtenberg en de bovenste laag van de kalk van Lanaye.

In het gruis uit Antwerpen, Mill en Cadzand worden opvullingen gevonden van graafgangetjes van krabjes die bekleed zijn met kleine uitwerpselen.

Groep 2 is een grote groep die we op veel plaatsen tegen komen.

Om te beginnen de boringen van roofslakken in schelpen, slakken, kokerwormen en zeepokken. In Gea 2009-3 staat hier een leuk artikel over.

Dan de boorspons Cliona die leeft in schelpen en belemnieten.

Op het strand van Cadzand is het niet moeilijk een fraaie fossiele schelp te vinden. die Clionaboringen vertoond. Rob heeft een gangenstelsel van Cliona, dat daarna opgevuld is met kiezel, terwijl de belemniet waar het stelsel in zat is opgelost.

Sommige zeepokken zien kans om kommavormige gaten te boren in schelpen (Rogerella).

Geliefd zijn stukken versteend hout met daarin boorgaten van de bivalve Teredo, ook wel bekend als de paalworm. Rob had een bijzonder fraai stuk uit Kloosterhaar met de schelpdelen er nog in. Een echte worm, Polydora, die boorsporen nalaat kon ondermeer worden getoond in een belemniet van Mön.

Een bijzondere vondst van Mill is een potvistand die door een onbekend wezen is aangeboord.

Dan zijn er nog 5-stralige bijtsporen van reguliere zee-egels op schelpen.

In Gea 2009-3 staat een vondst van een oesterschelp op Texel waarop deze sporen voorkomen. Bijtsporen vinden we ook op botten waaraan door roofdieren is geknaagd. Zo heeft Jaap wat botten van zeezoogdieren, waaraan door haaien? is geknaagd.

Groep 3 betreft de sporen in zachte oppervlakken. Zoals de sauriërsporen uit Winterswijk, sporen van trilobieten in cambrische zandsteen uit Zweden.

En allerlei kruipsporen van wormen. Zo ook sleepsporen van zeewieren. Rob had een Plagiogmus, een soort fietsbandspoor, uit Neuenkirchen. Schuddebeurs had er indertijd ook een gevonden, dat was toen de zevende vondst op de hele wereld, dus Rob heeft wel wat bijzonders.

Groep 4 betreft de sporen in de aardlagen. Hier treffen we beroemdheden als de skolithoszandsteen, rechte pretentieloze buizen vaak in een hoge pakking. De met guirlandes uitgeruste buis van de monocraterion en de u-vormige diplocraterion. Deze zijn in elk beetje zwerfsteencollectie te vinden.

Dat is wat anders met de Syringomorfa, Jaap heeft er 3, 1 van Fehmarn en 2 uit Zweden. Rob heeft 1 exemplaar uit Neuenkirchen.

Verder de Rhizocorallium onder andere te vinden in Winterswijk en in de Bentheimerzandsteen. Brokstukken van Ophiomorfa, vml kreeftengangen worden nog wel eens als zwerfsteen gevonden. In kalkstenen treffen we Gyrolites, kronkelende buizen. Jaap toonde een vondst van Neuenkirchen.

Rhizocorallium
fossil levensspoor
tijdvak: Muschelkalk
vindplaats: Winterswijk
collectie: J.Dreef

Literatuur:

- Einführung in die Geschiebeforschung door Kurt Hücke
- Gids voor de ichnofossielen van België door R.Marquet
- Treatise on Invertebrate Paleontology
Part W: Miscellanea, Trace fossils and problematica , 2-e druk
door R.Moore e.a.
- Het Keienboek 6-e druk door P.vd.Lijn
- Grondboor en Hamer:

1969-4 en 5 Fossiele levenssporen door A.P. Schuddebeurs

2005 5/6 Gnaticus pentax; Bijtsporen van reguliere zee-egel op Texelse
oesterschelp

- Gea

2008-4 boorgatpredatie in molusken; hoe het niet moet
door A.A.Klompmaker

2009-3 bijtsporen in Ammonieten uit het mesozoïcum
door A.A.Klompmaker

J.D.